

Od Přemysla Otakara II. k Elišce Rejčce

Délka: 4,5 hod. včetně prohlídek; otevírací doba: kasematy a Špilberk → muzea, ba-
ziliky: Út, Čt, Pá, Ne 17.45–19.15, Ne 7–12 hod.; prohlídky s průvodcem Po–So
11–17 hod. (při účasti minimálně 5 osob); možnost odpočinku: kafe restaurant Hlíd-
ka 2, park pod Špilberkem.

Procházku po nejstarších brněnských pamětihodnostech zahájíme prohlídkou dominanty města, hradu Špilberk. Královské sídlo ze třináctého století bylo založeno markrabětem, později českým králem Přemyslem Otakarem II. Zpočátku sloužilo jako sídlo panovníků, pobýval tu pozdější císař Karel IV., žil se tu jeho bratr markrabě Jan Jindřich, sídlil zde i moravský markrabě Jošt. Postupně však jako rezidence upadlo a roku 1560 ho moravští stavové zakoupili do majetku města Brna. Při obnově po požáru v roce 1578 byl hrad přebudován na městskou pevnost, která měla sloužit na ochranu před tureckým nebezpečím. Po porážce českého stavovského povstání se konfiskací dostal do rukou císaře. Za třicetileté války odolal spolu s městem několika kaměříčnickému obléhání švédských vojsk. V 17. a 18. století byl Špilberk přestavěn na barokní pevnost a pověstně vězení habsburské monarchie.

Žalář národu

V obou postranních příkopech kolem hradu vznikly kasematy, dvoupatrové cihlové klenuté chodby, zvnějšku chráněné hradbou. Původně měly být úkrytem vojenské posádky o síle 1200 mužů pro případ dělostřeleckého bombardování pevnosti. V době jejich dokončení v polovině 18. století však městu nehrozilo žádné vojenské nebezpečí, a tak zpočátku sloužily jako sklady vojenského materiálu. Roku 1783 rozhodl císař Josef II. ustavit hrad jako vězení pro zvlášť těžké zločince z Čech, Moravy a Slezska (později i z Halic) a kromě dvoupatrové

místovali se do nich politici ani výše postavení trestanci. Nemohl zde být tedy vězněn baron Trenck, Babinský (ten přišel na Špilberk až roku 1841), italský karbonáři ani uherští jakobíni. V kasematech nebyla ani mučirna, protože útrpné právo, pomocí kterého se u soudu získávalo přiznání, bylo zrušeno už 1877, kromě toho sem přicházeli už odsouzení vězni. Vystavené mučičí nástroje byly do kasemat instalovány v roce 1880 a slouží jen pro efekt. Další legendou jsou pověsti o zalděných nevěrných ženách nebo o krysách ožirajících připoutané vězně. Pravda ovšem je, že hrad v devatenáctém století proslul jako „žalář národu“ po celé Evropě. Kromě kriminálních zločinců tu byli vězněni i stoupenci francouzské revoluce, uherští jakobíni, italský karbonáři, polští revolucionáři a za obou světových válek i čeští vlastenci.

Staré Brno, místo nejstaršího osídlení města

Legenda o kasematech

Prohlídka kasemat zahrnuje horní i dolní patro a expozice je výšperkována muzejními instalacemi s figurínami. Nepravdivé legendy o hrůzostrašných kasematech podpořily v dolním patře výstava replik mučičích nástrojů a ukázka výslechu útrpným právem, vysekané zdivo v kobce leopardinského traktu předvádí, kde měla zalděným nevěrným ženám kápat na hlavu voda. V horním patře si prohlédneme historicky věrnější vězeňskou kuchyni nebo místnost pro dozorce. Prohlídková trasa vede i zalděným příkopem, kde si prohlédneme základy staré dvoupatrové vězeňské budovy z první poloviny 18. století.

Na vyhlídkové plošině u vstupu do kasemat se pokocháme pohledem na město, vzdáme hold soše Louise Raduita de Souches, velitele obránců Brna proti Švédům, a zamíříme po kry-